

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра цивільного та господарського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ к.ю.н., доц. О.С. Яра

«18» червня 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри

цивільного та господарського права

Протокол № 12 від «16» червня 2020 р.

завідувач кафедри

_____ **О. Ю. Піддубний**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРАВА»

Рівень вищої освіти (ОКР)	перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітньо-професійна програма	Право
Орієнтація освітньої програми	освітньо-професійна програма
Форма навчання	денна
Термін навчання (обсяг ЄКТС)	3 роки 10 місяців, (240)
На основі	повної загальної середньої освіти
Ступінь вищої освіти	«Бакалавр»
Кваліфікація	Бакалавр права

Розробник

Канарик Юлія Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного та господарського права

КИЇВ – 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРАВА»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень			
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)		
Галузь знань	08 «Право»		
Спеціальність	081 «Право»		
Кваліфікація	Бакалавр права		
Характеристика навчальної дисципліни			
Вид	Обов’язкова навчальна дисципліна		
Загальна кількість годин	120		
Кількість кредитів ECTS	4		
Кількість змістових модулів	2		
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	У робочому навчальному плані не передбачено		
Форма контролю	Іспит		
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання			
	денна форма навчання	заочна форма навчання	2 вища
Рік підготовки	1	1	1
Семестр	2	1,2	2
Лекційні заняття	30 год.	4 год.	6 год
Практичні, семінарські заняття	30 год.	4 год.	4 год
Лабораторні заняття	- год.	-	-
Самостійна робота	60 год.	112 год.	150 год
Індивідуальні завдання	- год.	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	-	-
Всього годин	120	120	160

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи римського права» є ознайомлення студентів з правовою культурою Стародавнього Риму, з основними інститутами римського публічного і приватного права, а також показати вплив римського приватного права на розвиток сучасної світової цивілістики та цивільного права України зокрема. Дисципліна «Основи римського права» є дисципліною, яка закладає не тільки основи правової культури, а й юриспруденції загалом, дає знання про історію становлення та розвитку багатьох інститутів сучасного права.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення з історією становлення і розвитку римського права, його системою та джерелами;
- засвоєння основних теоретичних положень римського права як підґрунтя подальшого розвитку цивілістичної думки;
- вивчення основних інститутів римського права;
- вироблення у студентів поваги до правових пам'яток минулого та набуття навичок їх використання для розвитку правового мислення.

Предметом навчальної дисципліни є приватне (цивільне) право античного Риму. Основна увага приділяється правовим інститутам, які були найбільшою мірою опрацьовані юристами стародавнього Риму та зумовили подальший розвиток приватного (цивільного) права майже всіх держав континентальної Європи і більшості країн світу, в тому числі сучасної України.

Студенти повинні **знати**:

- історичні етапи становлення і розвитку римського права та його значення для сучасної юриспруденції;
- основні джерела римського права;
- основні правові інститути й теоретичні положення римського права;
- особливості здійснення судочинства та види позовів в античному Римі;
- особливості правового регулювання сімейних правовідносин;
- правовий статус осіб в античному Римі;
- особливості правового регулювання майнових відносин;
- особливості правового регулювання зобов'язальних відносин;
- особливості давньоримського спадкового права.

Студенти повинні **вміти** аналізувати правові явища з використанням понять та інших правових засобів, вироблених юристами Стародавнього Риму; здійснювати порівняльний аналіз римського права (окремих його інститутів) і сучасного цивільного права; використовувати набуті знання у процесі вивчення чинного в Україні цивільного права.

Вимоги до результатів засвоєння дисципліни
(універсальні, загальні та спеціальні компетенції)

В студентів-юристів після засвоєння дисципліни повинні бути сформовані такі компетенції:

Загальні компетенції:

- здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні компетенції:

- Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
- Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування

Програмні результати навчання:

- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми;
- давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;
- оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему;
- складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;
- самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;
- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- володіти базовими навичками риторики;
- доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло;
- демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності;
- працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи;
- виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи;
- демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Змістовий модуль № 1. Загальна частина римського права

Тема № 1. Поняття римського права, предмет та система (9 год).

Предмет, суб'єкт та метод римського цивільного права. Визначення римського цивільного права та його співвідношення з сучасним цивільним правом України. Співвідношення приватного права та цивільного права Стародавнього Риму та сучасної Європи. Генеза римського приватного права. Інститути римського цивільного права.

Поділ римського права на приватне і публічне. Основні системи римського приватного права. Взаємозв'язок цивільного права та права народів.

Предмет римського приватного права як навчальної дисципліни. Мета і завдання вивчення римського приватного права. Методи вивчення римського приватного права.

Тема № 2. Джерела римського приватного права (7 год).

Поняття джерел римського права та сучасного права України. Види джерел римського цивільного права (джерела виникнення та змісту, пізнання та правотворення).

Звичай. Закони XII таблиць як збірник звичаєвого права. Закони у Стародавньому Римі. Постанови народних зборів. Сенатусконсульти. Імператорські конституції. Едикти імператорів. Рескрипти. Мандати. Декрети. Кодифікація імператорських конституцій.

Едикти магістратів (претора, курильного едила, правителя провінції) як специфічна форма правотворення. Кодифікація едиктів.

Діяльність юристів. Форми діяльності юристів у Стародавньому Римі. Консультації правознавців. Твори римських юристів. Інституції Гая. Дигести. Твори римських істориків. Твори римських ораторів, письменників, сатириків, філософів тощо.

Кодифікація римського права. Кодифікація Юстиніана. Кодекс Юстиніана. Дигести. Інтерполяції. Новели. Звід цивільного права.

Тема № 3. Особи у римському праві (7 год).

Поняття особи та суб'єкта права в Стародавньому Римі.

Цивільна правоздатність. Виникнення та припинення цивільної правоздатності. Зміст цивільної правоздатності. Обсяг цивільної правоздатності.

Дієздатність. Чинники, які впливали на дієздатність у Стародавньому Римі. Види дієздатності. Опіка і піклування.

Основний поділ населення Римської держави на вільних і рабів. Римське громадянство (виникнення, набуття, припинення). Правове становище римських громадян. Правове становище латинів. Правове становище перегринів. Правове становище вільновідпущеників. Правове становище колонів. Правове становище рабів.

Юридичні особи (*universitas*). Ознаки юридичної особи. Види юридичних осіб. Виникнення та припинення юридичних осіб у Стародавньому Римі.

Представництво та його види в Стародавньому Римі. Діяльність прокуратора як вид добровільного представництва. Діяльність на підставі договору доручення

Тема № 4. Сімейний статус фізичної особи (8 год).

Особливості регулювання сімейних відносин на різних етапах історії Стародавнього Риму. Римська сім'я. Споріднення. Поняття агнатської та когнатської сім'ї. Особи свого права та особи чужого права. Глава родини (*pater familias*). Лінії та ступені споріднення. Свояк.

Шлюб і його види. Законний римський шлюб. Шлюб з чоловічою владою. Шлюб без чоловічої влади. Конкубінат. Контуберніум. Укладення шлюбу. Форми шлюбних церемоній. Умови вступу до шлюбу. Підстави припинення шлюбу. Розлучення.

Правові відносини подружжя. Особисті та майнові відносини подружжя у шлюбі з чоловічою владою. Особисті та майнові відносини подружжя у шлюбі без чоловічої влади. Посаг (придане). Дошлюбне дарування.

Відносини батька і дітей. Батьківська влада. Підстави встановлення батьківської влади над дітьми. Узаконення. Усиновлення. Арогація. Адопція. Підстави припинення батьківської влади. Відносини між матір'ю і дітьми

Тема № 5. Захист цивільних прав. Позови (8 год).

Форми захисту порушених прав у Стародавньому Римі.

Поняття і види приватної саморозправи. Самооборона. Обмеження приватної саморозправи. Встановлення системи викупів. Припинення приватної саморозправи.

Поняття судового процесу. Види судового процесу. Легісакційний процес, його стадії. Формулярний процес. Позовні форми звернення.

Іntenція. Демонстрація. Кондемнація. Ад'юдикація. Процесуальне представництво. Екстраординарний процес.

Поняття і види позовів. Речовий позов (*actio in rem*). Персональний або особистий позов (*actio in personam*). *Actio stricti juris* (позов —суворого права) та *actio bonae fidei* (позов —доброї совісті). *Actio directa* (—прямий позов) та *actio contraria* (—зворотний позов). *Actio utilis* (позов за аналогією). *Actio ficticia* (позов з фікцією). Кондикційний позов. Позови штрафні та реіперсекуторні. *Actio noxales* (ноксальний позов).

Позовна давність. Початок, переривання та призупинення перебігу позовної давності. Відмінність законних строків від позовної давності. Спеціальні засоби преторського захисту. Інтердикти. Стимуляція. Реституція. Введення у володіння

Змістовий модуль № 2. Речі та речові права в римському праві

Тема № 6. Речі та речові права: загальні положення (8 год).

Поняття речей у римському праві. Класифікація речей. Поняття майна.

Речі божественного права (*res divini iuris*) і речі людського права (*res humani iuris*). Речі приватні та публічні. Речі природного походження та речі штучно створені. Речі тілесні (*res corporales*) та безтілесні (*res incorporales*). Речі, допущені до обігу (*res in commercio*) та речі, вилучені з обігу (*res extra commercium*). Співвідношення понять товар і річ.

Речі манципні та неманципні (*res mancipi* та *res nec mancipi*). Ритуал «*mancipatio*». Речі рухомі (*res mobiles*) та нерухомі (*res immobiles*).

Речі індивідуальні (*species*) і родові (*genera*). Речі споживні (*res quae usu consumuntur*) та неспоживні (*res quae usu non consumuntur*). Подільні та неподільні речі. Речі прості, складні та складені. Плоди і доходи. Послуги залежних осіб (*mercedes*). Рента із земельних ділянок (*pensiones*). Проценти з капіталу (*usure*).

Поняття речового і зобов'язального права. Види речових прав.

Тема № 7. Володіння (7 год).

Поняття володіння (*possessio*) у римському праві. Володіння (посідання) і право володіння. Історичні умови виникнення інституту володіння у Стародавньому Римі. Фактичний склад відносин володіння (*animus possidendi* та *corpus possessionis*). Співвідношення володіння з правом власності.

Умови встановлення володіння (фактичне панування над річчю та володільницьке волевиявлення). Способи та правові наслідки набуття законного та незаконного (добросовісного і недобросовісного) володіння. Припинення володіння.

Первісне та похідне володіння. Натуральне та цивільне (інтердиктне) володіння. Володіння кредитором річчю, яку передано в реальну заставу. Володіння в порядку секвестру. Прекарне володіння.

Посесорний і петиторний захист володіння. Види володільницьких інтердиктів

Тема № 8. Право власності (9 год).

Формування поняття про право власності у Стародавньому Римі. Характерні риси відносин власності.

Поняття і зміст права власності. Право володіння. Право користування та право збору плодів (право одержувати прибутки). Право розпорядження. Право захисту. Обмеження права власності.

Види права власності. Квіритська власність. Провінційна власність.

Преторська або бонітарна власність. Спільна власність.

Спосіб набуття права власності (*modus acquirendi*) і титул набуття (*titulus acquirendi*). Первісні способи набуття права власності. Захоплення безгосподарної речі (*occupatio*). Переробка речі (*specificatio*). Злиття (*confusio*) та змішування (*commixtio*) речей. З'єднання речей (*accessio*). Набувальна давність (*usucapio*). Правові способи похідного набуття права власності (манципація, уступка права, традиція). Припинення права власності.

Захист права власності. Віндикаційний позов (*res vindicatio*). Негаторний позов (*actio negatoria*). Прогібіторний позов (*actio prohibitoria*). Публіціанський позов (*actio in rem Publiciana*)

Тема № 9. Права на чужі речі (8 год).

Історичні умови виникнення прав на чужі речі у Стародавньому Римі. Поняття та особливості прав на чужі речі. Види прав на чужі речі.

Сервітути: поняття та види. Законні, договірні, заповідальні й преторські сервітути. Способи встановлення сервітутних прав. Припинення сервітутних прав. Захист сервітутів. Земельні (предіальні) сервітути, їх особливості. Міські та сільські сервітути. Приватні та публічні сервітути. Особисті (персональні) сервітути. Узуфрукт. Узус. Право користування чужим житлом (для проживання). Право користування чужою робочою силою (рабами) або тваринами (худобою).

Емфітевзис (право користування чужою земельною ділянкою сільськогосподарського призначення). Підстави встановлення емфітевзису. Права та обов'язки емфітевта та власника земельної ділянки. Захист емфітевзису. Припинення емфітевзису

Суперфіцій (право користування чужою земельною ділянкою для забудови в межах населеного пункту). Підстави встановлення суперфіцію. Права та обов'язки суперфіціарія і власника земельної ділянки. Припинення суперфіцію.

Право застави (заставне право). Поняття застави. Форми застави. Фідуціарна угода. Пігнус. Іпотека: поняття, види, підстави виникнення і припинення

Змістовий модуль № 3. Загальні положення про зобов'язання в римському праві

Тема № 10. Загальні положення про зобов'язання (9 год).

Поняття зобов'язання та його роль в економічному житті суспільства. Зміст зобов'язання. Відмінність речового та зобов'язального права.

Види зобов'язань. Цивільні (*civiles*), преторські (*honorariae*) та натуральні (*naturales*) зобов'язання. Подільні (*obligatio dividue*) та неподільні (*obligatio individue*) зобов'язання. Альтернативні зобов'язання. Факультативні зобов'язання. Односторонні та двосторонні зобов'язання.

Сторони в зобов'язанні. Множинність осіб у зобов'язанні. Часткові та солідарні зобов'язання. Заміна осіб у зобов'язанні. Новація. Цесія. Переведення боргу.

Підстави виникнення зобов'язань. Поняття і види юридичних фактів.

Виконання зобов'язань. Вимоги належного виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань. Порука (*adpromissio*). Завдаток (*arra*). Неустойка (*stipulatio poenae*). Застава.

Поняття невиконання або неналежного виконання зобов'язань. Вина. Форма вини (умисел та необережність). Майнова шкода (збитки). Наслідки невиконання зобов'язань. Підстави звільнення боржника від відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язань. Випадок (*casus*). Непереборна сила (*vis major*). Припинення зобов'язань, крім виконання. Новація. Залік.

Поєднання кредитора і боржника в одній особі. Неможливість виконання (*impossibilium*). Звільнення від боргу (*remissio debiti*)

Тема № 11. Договори: загальні положення (11 год).

Поняття і види договорів. Односторонні та двосторонні договори. Договори «суворого права» та договори «доброї совісті». Консенсуальні, реальні, вербальні та літеральні контракти. Пакти.

Зміст договору та його елементи (істотні, звичайні, випадкові). Умови і строки в договорі. Мета договору. Умови дійсності договорів. Законність договору.

Вільне волевиявлення сторін. Помилка. Обман. Правоздатність і дієздатність сторін договору. Визначеність змісту договору. Форма договору. Реальна можливість виконання договору.

Укладення договору. Оферта. Акцепт.

Тема № 12. Окремі види договірних зобов'язань (11 год).

Вербальні контракти (*verbis*). Стипуляція (*stipulatio*). Клятвена обіцянка вільновідпущеника (*jusjurandum liberti*). Встановлення приданого (*dotis dictio*).

Літеральні (письмові) контракти (*litteris*), способи їх укладення. Журнал (*adversaria*). Книга прибутків і видатків (*codex accerti et expensi*). Синграф (*syngrapha*). Хірограф (*chirographum*).

Консенсуальні контракти, їх види. Договір купівлі-продажу (*emptio-venditio*). Договір найму речей (*locatio rei*). Договір найму послуг (*locatio conductio operarum*). Договір найму роботи (*locatio conductio operis*). Договір доручення (*mandatum*). Договір про сумісну діяльність або договір товариства (*societas*).

Реальні контракти. Позика (*matuum*). Позичка (*commodatum*). Зберігання, схов (*depositum*). Договір застави (*contractus pignoratitius*).

Поняття та види безіменних (інномінальних) контрактів. Договір міни (*permutatio*). Оціночний договір (*aestimatum*). Прекарій (*precarium*).

Пакти (*pactum*). Додаткові (приєднані) пакти. Преторські пакти.

Законні (імператорські) пакти

Тема № 13. Позадовірні зобов'язання (9 год).

Зобов'язання ніби з договорів (квазіконтрактів). Поняття та ознаки ведення чужих справ без доручення. Права та обов'язки гестора (*negotiorum gestor*) і господаря (*dominus negotii*).

Зобов'язання, що виникали з безпідставного збагачення (*condicti sine causa*). Позов про стягнення оплаченого неіснуючого боргу (*condictio indebiti*). Позов про повернення наданого, мета якого не здійснилася (*condictio causa data causa non secuta*). Позов про повернення одержаного від крадіжки (*condictio ex causa furtiva*). Позов про набуття за несправедливою підставою (*condictio ex causa iniusta*).

Деліктні зобов'язання. Особиста образа (*injuria*). Крадіжка (*furtum*). Пограбування (*rapina*). Неправомірне знищення або пошкодження чужого майна (*damnum injuria datum*). Загроза (*metus*). Обман (*dolus malus*).

Квазіделікти (*quasi ex delicto*). Відповідальність судді за неналежне здійснення судового провадження. Відповідальність за викинуте або вилите із помешкання на вулицю. Відповідальність за небезпечне для оточення виставлене, підвішене або вивішене майно

Тема № 14. Спадкове право (9 год).

Поняття спадкового права. Спадкування (*hereditas*). Спадкове майно (спадкова маса, спадщина). Спадкодавець і спадкоємець. Види спадкування. Відумерла спадщина (*bona vacantia*).

Основні етапи розвитку римського спадкового права. Спадкування за *jus civile*. Спадкування за преторським едиктом. Спадкування за імператорськими законами. Спадкування за правом Юстиніана.

Стадії процесу спадкування. Відкриття спадщини. «Лежача» (*hereditas jacens*) спадщина. Прийняття спадщини (*hereditas aditio*). Спадкова трансмісія. Захист спадкових прав.

Спадкування за заповітом. Поняття заповіту (*testamentum*). Заповідальна правоздатність. Приватні та публічні заповіти. Усні та письмові заповіти. Структура заповіту. Призначення спадкоємця. Обмеження заповідальної свободи в римському праві. Обов'язкова частка в спадщині. Втрата заповітом сили.

Спадкування за законом. Черги спадкоємців.

Сингулярне наступництво. Легат (legatum), порядок його отримання. Обмеження легатів в римському праві. Чверть Фальцидія. Фідеїкоміс (fideicommissum)

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тиж ні	усь ого	у тому числі					усь го	у тому числі				
			л	п	л а б	інд	с.р		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль № 1. Загальна частина римського права													
Тема №1. Поняття римського права, предмет та система	1	9	2	2	-	-	5		2	-	-	-	7
Тема № 2. Джерела римського приватного права	2	7	2	2	-	-	3		-	-	-	-	10
Тема № 3. Особи у римському праві	3	7	2	2	-	-	3		2	-		-	6
Тема № 4. Сімейний статус фізичної особи	4	8	2	2	-	-	4		-	2	-	-	5
Тема № 5. Захист цивільних прав. Позови	5	8	2	2	-	-	4		-	-	-	-	12
Разом за модулем 1	39		10	10	-	-	19		4	2	-	-	40
Змістовий модуль № 2. Речі та речові права в римському праві													
Тема № 6. Речі та речові права: загальні положення	6	8	2	2	-	-	4		2	-	-	-	7
Тема № 7. Володіння	7	7	2	2	-	-	3		-	-	-	-	8
Тема № 8. Право власності	8	9	2	2	-	-	5		-	2	-	-	6
Тема № 9. Права на чужі речі	9	8	2	2	-	-	4		-	-	-	-	9
Разом за модулем 2	32		8	8	-	-	16		2	2	-	-	30
Змістовий модуль № 3. Загальні положення про зобов'язання в римському праві													
Тема № 10. Загальні положення про зобов'язання	10	9	2	2	-	-	5		2	-	-	-	5
Тема № 11. Договори: загальні положення	11	11	2	4	-	-	5		-	2	-	-	8
Тема № 12. Окремі види договірних зобов'язань	12-13	11	4	2	-	-	5		-	-	-	-	10
Тема № 13. Позадоговірні зобов'язання	14	9	2	2	-	-	5			-	-	-	9
Тема № 14. Спадкове право	15	9	2	2	-	-	5		-	2	-	-	10
Разом за модулем 3	49		12	12	-	-	25		2	4	-	-	42
Усього годин	120		30	30	-	-	60		8	8	-	-	112

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття римського права, предмет та система	2
2	Джерела римського приватного права	2
3	Особи у римському праві	2
4	Сімейний статус фізичної особи	2
5	Захист цивільних прав. Позови	2
6	Речі та речові права: загальні положення	2
7	Володіння	2
8	Право власності	2
9	Права на чужі речі	2
10	Загальні положення про зобов'язання	2
11	Договори: загальні положення	4
12	Окремі види договірних зобов'язань	2
13	Позадоговірні зобов'язання	2
14	Спадкове право	2

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ, КОМПЛЕКТИ ТЕСТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТАМИ

1. Зародження та розвиток римського права.
2. Поділ римського права на приватне та публічне
3. Поняття римського приватного права.
4. Система римського приватного права.
5. Поняття та види рецепції римського приватного права.
6. Вплив рецепції римського приватного права на розвиток наступних систем права та політичних вчень.
7. Значення вивчення римського приватного права для студентів-юристів України.
8. Поняття джерела права. Види джерел римського приватного права.
9. Джерела правоутворення у Стародавньому Римі.
10. Джерела пізнання римського приватного права.
11. Кодифікація Юстиніана.
12. Поняття та види осіб (суб'єктів права) у Стародавньому Римі.
13. Фізичні особи. Правоздатність фізичних осіб.
14. Умови повної працездатності особи. Обсяг правоздатності особи.
15. Зміст цивільної правоздатності особи.

16. Поняття дієздатності фізичних осіб.
17. Громадянська честь. Повне позбавлення честі. Форми припинення честі.
18. Правове становище римських громадян (квіритів), чужинців (латинів, перегринів), вільновідпущеників, рабів. Поняття пекулію. Правове становище колонів.
19. Поняття та ознаки юридичних осіб в Римі.
20. Правоздатність і дієздатність юридичних осіб.
21. Види юридичних осіб.
22. Виникнення та припинення діяльності юридичних осіб.
23. Поняття римської сім'ї.
24. Агнатична та когнатична сім'я.
25. Лінії та ступені споріднення. Свояцтво.
26. Поняття шлюбу.
27. Види шлюбу. Законний римський шлюб. Шлюб *cum manu*. Шлюб *sine manu*. Конкубінат.
28. Умови вступу в шлюб та порядок його укладення.
29. Умови та порядок розірвання шлюбу.
30. Правове становище приданого і подарунку.
31. Встановлення та припинення батьківської влади.
32. Форми усиновлення дітей в Римі.
33. Опіка та піклування. Встановлення і припинення опіки і піклування у Римі.
34. Поняття та особливості легісакційного процесу.
35. Поділ цивільного процесу на дві стадії — *jus* та *judicium*.
36. Порядок розгляду справ і виконання судових рішень при здійсненні легісакційного процесу.
37. Формулярний процес. Проведення та виконання рішень.
38. Поняття преторської формули, її складові частини (призначення судді, суть справи, підстави виникнення позову, припис судді).
39. Додаткові частини преторської формули (ексцепція і прескрипція).
40. Представники в цивільному процесі.
41. Екзекуції: особиста і реальна.
42. Загальна характеристика екстраординарного процесу. Порядок розгляду справ і виконання рішень. Апеляція.
43. Особливі засоби преторського захисту порушених прав.
44. Реституція. Поняття, види та умови її застосування.
45. Поняття та види позовів у Римі.

46. Речові та особисті позови.
47. Позови суворого права і позови, засновані на справедливості та добросовісності.
48. Позови за аналогією і позови з фікцією.
49. Поняття позовної давності. Строки позовної давності.
50. Перерва та зупинка строку позовної давності.
51. Поняття і види спадкування. Універсальне і сингулярне спадкоємство.
52. Основні поняття спадкового права (спадкодавець і спадкоємці, спадкове майно).
53. Поняття та умови дійсності заповіту. Зміст заповіту.
54. Спадкоємці за заповітом.
55. Обов'язкова частка. Коло осіб що мають право на обов'язкову частку.
56. Випадки недійсності заповіту.
57. Випадки спадкування за законом.
58. Коло спадкоємців за законом.
59. Спадкування по праву представлення.
60. Способи і наслідки прийняття спадщини.
61. Поняття спадкового зарахування.
62. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавців.
63. Позови про спадщину.
64. Поняття спадкового представництва, спадкові трансмісії та спадкові субституції.
65. Легати і фідейкоміси.
66. Обмеження свободи призначення легатів і фідейкомісів.
67. Поняття речі та майна.
68. Класифікація речей у римському цивільному праві.
69. Поняття та елементи володіння.
70. Володіння та держання.
71. Похідні володільці.
72. Види володіння: законне і незаконне (незаконне добросовісне і незаконне недобросовісне).
73. Суб'єкти та об'єкти володіння.
74. Набуття і припинення володіння.
75. Захист володіння. Посесорний та петиторний способи захисту володіння.
76. Поняття та зміст права власності.
77. Обмеження права власності. Підстави виникнення обмежень

права власності.

78. Способи набуття і припинення права власності.
79. Захист права власності.
80. Поняття та види прав на чужі речі.
81. Поняття та предмет зобов'язання.
82. Класифікація зобов'язань. Чотиричленна класифікація зобов'язань. Інші види зобов'язань.
83. Підстави виникнення зобов'язань. Дії, події.
84. Сторони в зобов'язанні.
85. Зміна сторін в зобов'язанні. Цесія. Переведення боргу.
86. Поняття виконання зобов'язання.
87. Умови визнання зобов'язання належно виконаним.
88. Поняття невиконання або неналежного виконання зобов'язання.
89. Наслідки невиконання зобов'язання.
90. Поняття та види вини. Відповідальність за чужу вину.
91. Поняття і види шкоди.
92. Умови звільнення боржника від відповідальності (випадок, непереборна сила)
93. Засоби забезпечення виконання зобов'язань.
94. Поняття зобов'язання з ніби договору.
95. Поняття та види кондикцій.
96. Поняття деліктних зобов'язань. Окремі види деліктів.
97. Поняття зобов'язання, що виникає ніби з делікту.
98. Поняття договору.
99. Односторонні, двосторонні, синалагматичні договори.
100. Структура договору. Елементи суттєві і додаткові.
101. Форма договору.
102. Поняття та форми забезпечення договорів.
103. Загальні умови дійсності договору.
104. Викривлення волі при укладенні договору. Насильство, погроза, обман, помилка.
105. Класифікація договорів у Римі.
106. Вербальні договори.
107. Поняття та види літеральних договорів.
108. Поняття і види реальних договорів.
109. Поняття і види консенсуальних договорів.

6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

7.

	1. Ініціатором складання Законів XII таблиць був...
1	Терентилін Арса
2	Гней Флавій
3	Сулла
4	Сальвій Юліан
5	Юстиніан

	2. Хто не входив до переліку юристів за законом „Про цитування юристів” 426 р.:
1	Грегоріан
2	Павло
3	Ульпіан
4	Модестін
5	Гай

	3. Decreta – це
1	загальні розпорядження римських імператорів, які були обов'язковими як для службових осіб, так і для населення
2	Імператорські рішення у судових справах
3	Інструкції римських імператорів чиновникам і правителям провінцій
4	відповіді імператора на запитання службових і приватних осіб
5	допомога римських імператорів приватним особам під час укладення ними договорів

	4. Повна дієздатність римських громадян наставала з.....
1	12 р.
2	14 р.
3	18 р.
4	21 р.
5	25 р.

	5. Свояки – це....
1	брати і сестри, які походять від спільних батьків
2	брати і сестри, які мають лише спільну матір
3	брати і сестри, які мають лише спільного батька
4	брат чоловіка і сестра дружини
5	брати і сестри, народжені в результаті інцесту

	6. Спосіб встановлення manus у шлюбі cum manu шляхом давності – це
1	Mancipatio
2	Coemptio
3	Usus
4	Confarreatio
5	Nuptiae

	7. Інтенція – це
1	частина преторської формули, в якій формулювалася суть позову
2	частина преторської формули, в якій викладався припис судці
3	частина преторської формули, в якій викладався склад справи, гіпотези
4	частина преторської формули, в якій відповідач висував своє заперечення
5	частина преторської формули, яка додатково висвітлювала підстави вимоги, пред'явленої позивачем

	8. Реституція – це
1	Засіб преторського захисту у формі наказу, в якому містилися розпорядження щодо вчинення певних дій
2	Засіб преторського захисту у формі розпорядження претора про заборону якихось конкретних дій
3	Засіб преторського захисту у формі урочистої обіцянки сплатити або щось зробити
4	Засіб преторського захисту, в результаті застосування якого особа поверталася в стан, в якому вона перебувала б, якщо б зазначений юридичний факт не відбувся
5	засіб преторського захисту, в результаті якого претор вводив зацікавлену особу у володіння цілим майном або окремою його частиною

	9. Посесорний - це
1	захист володіння, побудований на з'ясуванні одних лише фактів володіння і порушення його без з'ясування питання про право володіння даною річчю
2	захист прав, який потребував доказів про наявність у даної особи прав на цю річ
3	позов, який пред'являвся в тих випадках, коли одна особа стверджувала, що є власником речі, яка знаходиться у володінні іншої

	особи, і вимагала, щоб ця річ була їй повернута
4	позов, який застосовувався для усунення перешкод, що заважали власнику нормально здійснювати своє право власності
5	позов, який застосовувався щодо осіб, які не претендували на чуже майно, проте своєю поведінкою перешкоджали власнику нормально використовувати його

	10. Заволодіння – це
1	спосіб набуття права власності, за яким річ переходить у
2	спосіб набуття права власності шляхом володіння, яке продовжувалося протягом визначеного законом часу
3	спосіб набуття права власності шляхом створення з чужого матеріалу певної речі для себе
4	спосіб набуття права власності шляхом відокремлення плодів від речей, яка їх виробляє
5	спосіб набуття права власності шляхом сполучення речей, які належали різним особам

	11 Habitatio – це
1	тривала спадкова оренда земля, яка передавалася під обробку для виробництва сільськогосподарської продукції
2	тривала спадкова оренда земля, яка надавалася під забудову
3	по життєве користування річчю та її плодами
4	право по життєвого особистого користування річчю без права на плоди
5	право особистого користування працею чужого раба або тварини

	12. Пасивні зобов'язання – це
1	зобов'язання, не наділені позовним захистом, але юридичне захищені у межах добровільного виконання
2	зобов'язання, яке можна було виконати частинами
3	якщо зобов'язанні є декілька кредиторів
4	якщо в зобов'язанні є декілька боржників
5	якщо кожний кредитор вимагає від кожного боржника повного задоволення

	13. Вид вини, коли її ступінь визначався порівнянням поведінки якогось турботливого господаря з поведінкою божника – це
--	---

1	навмисна вина
2	Необережність
3	груба необережність
4	легка необережність
5	конкретна вина

	14. Завдаток – це
1	спосіб забезпечення зобов'язання, за яким боржник передавав кредиторі в забезпечення боргу певну річ на праві власності з тим, щоб після сплати боргу вона була повернута
2	спосіб забезпечення виконання зобов'язання, за яким боржник передавав кредиторі якусь свою річ у просте володіння до сплати боргу
3	спосіб забезпечення зобов'язання, за яким один контрагент передає іншому тівну :суму грошей або інших цінних речей під час укладення договору
4	спосіб забезпечення зобов'язання, за яким боржник зобов'язувався виплатити визначену договором грошову суму у випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язання
5	спосіб забезпечення зобов'язання, за яким третя особа приймає на себе борг іншої особи

	15. Контракти, основані на проголошенні традиційних формул:
1	Вербальні
2	Літеральні
3	Реальні
4	Консенсуальні
5	Безіменні

	16. Хірограф -
1	усний договір, укладений за допомогою запитання майбутнього кредитора і відповіді боржника, яка збігається із запитанням
2	односторонній документ, укладений самим боржником від власного імені, без свідків і ним же підписаний
3	один з видів поклажі
4	двосторонній документ, який фіксував факти передачі кредитором певної суми грошей боржнику, скріплювався підписами і печатками
5	письмовий договір, укладений претором від імені майбутнього кредитора.

	17. Договір, за яким одна сторона зобов'язувалася надати іншій стороні річ у тимчасове користування, а остання зобов'язувалася сплатити за користування річчю певну винагороду і після закінчення договору передати річ першій стороні – це
1	найом речей
2	найом послуг
3	Підряд
4	Збереження
5	Застава

	18. Compromissium – це
1	голий пакт
2	преторський пакт
3	законний пакт
4	консульський пакт
5	жодної правильної відповіді

	19. Протиправне пошкодження або знищення чужого майна – це
1	In juria
2	Furtum
3	Damnum in juria datum
4	Metus
5	Dolus manus

	20. Ведення чужих справ без доручення – це
1	зобов'язання з ніби договору
2	зобов'язання з договору
3	зобов'язання з делікту
4	зобов'язання ніби з делікту
5	зобов'язання з правочину

	21. Внуки належали до
1	першого класу спадкоємців
2	другого класу спадкоємців
3	третього класу спадкоємців
4	четвертого класу спадкоємців
5	п'ятого класу спадкоємців

	22. Неформальні, словесні або письмові прохання особи, яка помирає,
--	---

	до спадкоємця передати щось іншій особі – це
1	лежача спадщина
2	спадкова трансмісія
3	спадкове зарахування
4	легат
5	фідеїкоміс

	23. Опіка в римському праві – це ...
1	Donation
2	Arrogation
3	Adoption
4	Tutela
5	Cura

	24. Фактична передача речі при похідному способі набуття права власності могла здійснюватися у формі
1	Occupation
2	Usucapio
3	Specification
4	Accessio
5	specificatio

	25. Право на чужу річ в результаті якого земля передавалася в оренду для забудови – це
1	Jura praediorum
2	Ususfructus
3	suoerficies
4	emphyteusis
5	Quasi usufructus

	26. Правовий договір, який вимагає письмової фіксації змісту угоди – це
1	Contractus
2	Verbis
3	Litteris
4	Re
5	Consensus

	27. Другорядний елемент договору – це
--	--

1	Tradition
2	Condicio
3	Mancipatio
4	Obligation
5	Exception

	28. Aestimatum відноситься до договорів
1	Verbis
2	Litteris
3	Re
4	Consensus
5	innominati

	29. До речових позовів відносили:
1	віндикаційний позов
2	позов за аналогією
3	кондиційний позов
4	позов строгого права
5	негаторний позов

	30. Назвіть засоби забезпечення зобов'язань:
1	стипуляція
2	новація
3	інтерцесія
4	завдаток
5	залік
6	застава
7	манципація

8. ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС <u>Бакалавр</u> спеціальність <u>081 Право</u>	Кафедра Цивільного та господарського права	<u>ЕКЗАМЕНАЦІЙН</u> <u>ИЙ БІЛЕТ № 1</u> з дисципліни Основи римського права	Затверджую Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ 2020 р
Екзаменаційні питання <i>(максимальна оцінка 10 балів за відповідь на кожне запитання)</i>			
1. Предмет римського цивільного права			
2. Обмеження права власності в римському праві			
Тестові завдання різних типів <i>(максимальна оцінка 10 балів за відповіді на тестові завдання)</i>			
1. Поставте відповідність.			
1. Синграфа	А. це документ, написаний в присутності свідків від імені третьої особи, який засвідчував факт передачі кредитором певної грошової суми боржнику, скріплювався підписами сторін та свідків.		
2. Хірографа	Б. це односторонній документ, виданий і підписаний боржником від власного імені, який засвідчував факт отримання ним від кредитора певної грошової суми.		
2. Скільки етапів розвитку мало Римське спадкове право ?			
1	2		
2	4		
3	6		
4	8		
3. – це сукупність прав і обов’язків спадкодавця, яка переходила в порядку правонаступництва до його спадкодавців.			
4. Визначте відповідність.			
1 jus civile	А преторське право		
2 jus gentium	Б цивільне право		
3 jus praetorium	В право народів		
5. Як називали право яке поширювало свою дію тільки на римських громадян.....?			
6. Встановіть відповідність.			
1 недієздатні	А молоді люди після 25 років		

2 обмежено дієздатна	Б діти до 7 років
3 дієздатні	В слабоумні і душевно хворі
4 абсолютно недієздатні	Г дівчата 7-12років., хлопці 7-14років

7. Вставте пропущене слово. – це закон та інші норми, що видані державою та зафіксовані у відповідних офіційних джерелах.

8. Римське право у стародавньому Римі — це складне правове явище, яке складалося з таких правових систем:

1.	кримінальне право;
2.	право народів;
3.	майнове право;
4.	суспільне право;
5.	класичне право;

9. – це здатність користуватися своїми правами самостійно, здійснювати юридично значимі дії та нести відповідальність за них.

10. Визначте відповідність.

1.Публічні делікти	А. переслідування за якими здійснювалося державними органами
2.Приватні делікти	Б. переслідування за якими здійснювалося з ініціативи потерпілого

(ПІБ НПП)

_____/_____
(підпис)

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

З метою забезпечення кращого засвоєння студентами поточного матеріалу передбачається під час проведення лекції максимально тісно пов'язувати матеріал з реальним життям, наповнювати його конкретним змістом, відображати в ньому всі активні зміни, які відбуваються.

При проведенні семінарських занять за всіма темами передбачено організовувати бесіди по окремих питаннях теми, що розглядається на занятті, порівнювати теоретичний матеріал з реальними подіями, що відбувались в Римській імперії.

Для забезпечення більш глибокого вивчення дисципліни «Основи римського права» і сформування навичок у студентів щодо самостійного

застосування набутих теоретичних знань та з метою активізації учбового процесу передбачається застосування методу активізації «робота в малих групах» при вивченні теми «Речове право». Студенти особисто в міні – групах розраховують курси акцій, порівнюють переваги та недоліки різних методик.

Семінар – дискусія передбачено при вивченні теми «Сімейні відносини», на якому студенти обмінюються думками і поглядами щодо поняття сім'ї у римській державі, майнові відносини подружжя, їх переваг та недоліків.

При вивченні теми «Володіння та його види» використовується метод презентації.

При виконанні індивідуальних завдань студенти отримують інформацію стосовно зобов'язального права. Передбачається, що студенти після виконання індивідуального завдання готують доповідь для публічного обговорення в аудиторії та проведення дискусії.

Під час викладення навчальної дисципліни «Основи римського права» застосовуються такі методи навчання як:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - *словесні методи*, що застосовується для ознайомлення студентів з матеріалами навчальної дисципліни у вигляді лекцій, розповідей-пояснень та бесід;
 - *практичні методи*, що застосовуються для закріплення знань студентів з навчальної дисципліни у вигляді написання рефератів;
2. Методи стимулювання, що застосовуються для зацікавленості студентів навчальною дисципліною.

Методи контролю, що застосовуються для визначення рівня знань студентів з навчальної дисципліни у вигляді проведення усних та письмових опитувань

9. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

За кредитно-модульною системою викладення навчальної дисципліни «Основи римського права» застосовуються такі основні види контролю знань:

- **поточний контроль** – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:

- усне опитування;
- письмові контрольні експрес-роботи;
- тестовий контроль;

- **модульний контроль** – тричі на семестр;

- **підсумковий контроль** – у кінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі іспиту.

У рейтинговому показнику враховуватиметься будь-яка форма діяльності студента, якість аудиторної та самостійної роботи, здатність творчо реалізовувати свій інтелектуальний потенціал на практиці.

Семестровий розрахунковий рейтинг студента з дисципліни складає 100 балів. Відтак рейтингові оцінки із змістових модулів, так само як і рейтинг з атестації обчислюються за 100-бальною шкалою.

Велике значення має облік поточної успішності студентів, який викладач здійснює згідно графіку організації навчальної роботи.

Поточний контроль – це оцінювання знань студентів під час практичних занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності на лекційних та практичних заняттях.

На практичному занятті студент може заробити максимум 10 балів, з яких: 5-6 балів – „відмінно” (за вичерпну, бездоганну відповідь), 3-4 бали – „добре” (за окремі неточності), 1-2 бали – „задовільно” (за слабку відповідь), до 4 балів – доповнення. Якщо відповіді як такої немає або вона неадекватна поставленому завданню, містить грубі помилки, то у журналі обліку успішності ставиться „-1” бал. За пропущені практичні заняття застосовуються штрафні санкції. Відпрацювання заборгованостей проводиться лише в усній формі згідно графіку.

Студент має право на повторну і додаткову перевірку його знань (згідно графіку); на отримання додаткових завдань для підвищення свого рейтингу; на отримання „автоматично” з заліку.

Під час поточного контролю студент по кожному змістовому модулю може набрати максимум 70 балів, які включають відповіді на практичних заняттях і виконання самостійних завдань.

Номер змістового модуля	Рейтинова оцінка змістового модуля, бали		
	практ.	самоств. робота	розрах.
1	50	20	70
2	50	20	70
3	50	20	70

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи науково-педагогічного працівника (форма Н – 4.07).

Проміжний (модульний) контроль по закінченню кожного змістового модуля відповідно до графіка у вигляді тестування, письмових контрольних робіт, усних колоквиумів тощо. Вид контрольного заходу та методика врахування складових модульного контролю при визначенні оцінки розробляється викладачем і затверджується на кафедрі. Максимальна кількість балів, які може отримати студент під час виконання модульного контролю становить 30 балів.

Номер змістового модуля	Рейтинова оцінка змістового модуля, бали			
	розрах.	практ.	модульний	самоств. робота

			контр.	
1	100	50	30	20
2	100	50	30	20
3	100	50	30	20

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. У разі відсутності студента на контрольному модульному заході його надається право на повторне складання згідно графіка.

Підсумковий (семестровий) контроль – проводиться в кінці семестру у формі іспиту виключно за допомогою тестових технологій і дозволяє оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведений до рівня поточних фрагментарних форм контролю.

До підсумкового контролю студент допускається за умови, якщо позитивна оцінка поточної успішності, що включає результати проміжного і модульного контролю, становить не менше, ніж **42** бали з **Р_н**. Якщо рейтинг студента з навчання нижчий мінімальної кількості балів, необхідних для його засвоєння, то він до атестації не допускається і зобов'язаний до початку іспитово-залікової сесії підвищити свій рейтинг. Інакше такі студенти до іспиту (заліку) не допускаються і мають академічну заборгованість

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінювання студентів відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р. протокол № 5.

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
<i>Відмінно</i>	<i>90-100</i>
<i>Добре</i>	<i>74-89</i>
<i>Задовільно</i>	<i>60-73</i>
<i>Незадовільно</i>	<i>0-59</i>

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах (так же й рейтинги з виконання інших видів навчальної роботи) переводиться у

національні оцінки “Відмінно”, “Добре”, “Задовільно”, “Незадовільно” згідно з табл. 1.

Оцінка “Відмінно” виставляється здобувачу вищої освіти, який систематично працював протягом семестру, показав під час екзамену різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вміє успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв’язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка “Добре” виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка “Задовільно” виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка “Незадовільно” виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Всі види занять навчальної дисципліни «Основи римського права» повинні проводитися в навчальних аудиторіях з використанням відповідних дидактичних і технічних засобів навчання.

З дисципліни є розроблений Електронний навчальний курс «Основи римського права». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=575>

Навчально-методичні матеріали та тестові завдання в електронному форматі наявні на кафедрі цивільного та господарського права.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Агафонов С.А. Римське право : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / Київський національний економічний ун-т. – К. : КНЕУ, 2005. – 144 с.
2. Гай. Институции / Перевод Ф. Дыдынского / Под ред. Л.Л. Кофанова и В.А.Савельева. – М.: Юристъ, 1997. – 368 с.
3. Дигесты Юстиниана / Перевод с латинского; Отв. ред. Л.Л. Кофанов. В восьми томах. – М.: «Статут», 2002. – 231 с.
4. Кирпичов О.А., Соловйова В.В. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Донецьк : Юго-Восток, 2007. – 320 с.
5. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Римське приватне право. Академічний курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – К. : Ін Юре, 2012. – 390 с.
6. Основи римського приватного права: Підручник / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та Л.М. Баранової. – Х.: Право, 2008. – 224 с.
7. Підопригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : підруч. – 2-ге вид. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 528 с.
8. Підопригора О.А. Римське приватне право. Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів. – 3 вид., перероб. та доп. – К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. – 440 с.
9. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [І.О. Ізарова, Т.М. Вахонєва, Н.В. Павловська] ; за заг. ред. канд. юрид. наук І.О. Ізарової. – Чернігів : [Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці], 2010. – 300 с.
10. Макарчук В.С. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вузів. – К. : Атіка, 2007. – 256 с.
11. Трофанчук Г.І. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вузів. – К. : Атіка, 2006. – 248 с.
12. Скрипилев Е.А. Основы римского права : Конспект лекций. – 4-е изд. – М.: Ось-89, 2005. – 208 с.
13. Сліпченко С.О., Шишка Р.Б. Римське приватне право в таблицях / Національний ун-т внутрішніх справ. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2001. – 252 с

Додаткова література:

14. Агафонов С. Особливості припинення шлюбу розлученням за стародавнім римським цивільним правом // Юридичний журнал. – 2005. – № 10. – С. 64-66.
15. Балко О. Становлення інституту шлюбу в римському праві та у країнах романо-германського типу правової системи // Віче. – 2010. – № 12. – С.5-6.
16. Безклубий І. Інститут евікції в Стародавньому Римі та цивільному праві України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 5. – С.44-55.

- 17.Безрук Л. Розвиток інституту іпотеки в Стародавньому Римі // Економіка, Фінанси, Право. – 2009. – № 5. – С.34-38.
- 18.Берестова І. Безпідставне збагачення: інститут набуття, зберігання майна без достатньої правової підстави у системі римського права // Вісник прокуратури. – 2003. – № 10. – С. 60- 64.
- 19.Братасюк В. Римське право як форма вираження принципу суб'єктивно-індивідуальної волі // Українське право. – 2003. – №1. – С. 207-212.
- 20.Браткин Д. Судебный прецедент в римском Египте (I-III вв. н.э.) // Весник древней истории. – 2008. – № 3. – С. 81-93.
- 21.Буткевич О. Міжнародно-правові погляди глосаторів і постглосаторів // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 3. – С.169-173.
- 22.Васильченко В.В. Рецепція римського спадкового права у сучасному спадковому праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський нац.ун-т ім.Т.Шевченка. – К.: Київський нац.ун-т ім.Т.Шевченка, 1997. – 19 с.
- 23.Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного.– Запоріжжя: Верже, 1999. – 130 с.
- 24.Вовк В. Взаємозв'язок релігії, магії і права у римській культурі // Часопис Київського університету прав. – 2008. – № 4. – С. 24-29.
- 25.Вовк В. Знаково-символічний характер одягу в межах римського права // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2. – С. 267-274.
26. Вовк В. Приватно-правова технологія стародавніх римлян як конструювання правової реальності // Адвокат. – 2009. – № 2. – С. 22-25.
27. Вовк В. Промовляння і мовчання як конструктивні елементи римського права // Адвокат. – 2009. – № 3. – С. 39-42.
28. Вовк В. Римська правова дійсність і комедії Плавта // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 1. – С. 23-27.
29. Вовк В. Смерть та мертве тіло як елементи римського права // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 26-31.
30. Вовк В. Тіло раба як феномен правової дійсності // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 1. – С. 25-30.
31. Вовк В. Юридична рівність у римському праві // Адвокат. – 2009. – № 6. – С. 29-32.
32. Вовк В.М. Римське право як феномен правової дійсності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12 / Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 32 с.
33. Гетьман-Павлова И. Народные иски из квазиделиктов в римском праве // Государство и право. – 2007. – № 5. – С. 101-108.
34. Гонгало Р.Ф. Суперфіцій у римському праві та контексті правової його рецепція у сучасному цивільному праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України ; Ін-т держави і права ім.

- В.М.Корецького. – К.: НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2000. – 18 с.
35. Гусарєв С. Юридична професія в контексті правової спадщини Риму // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 1. – С. 21-24.
36. Гутьєва В.В. Емфітевзис у римському праві та його рецепція у праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Львівський нац.ун-т ім. Івана Франка. – К.: НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2000. – 18 с.
37. Дмитрієва Ю. Виникнення та розвиток інституту простого товариства: роль римського приватного права у цьому процесі // Право України. – 2007. – № 6. – С.126-130.
38. Достдар Р. Рецепція греко-римського права в цивільному уложенні // Юридична Україна. – 2009. – № 1. – С. 65-66.
39. Древний Рим : энциклопедический справочник : пер. с англ. / Л. Адкинс, Р. Адкинс. – М.: Вече, 2009. – 528 с.
40. Древний Рим. Взлет и падение империи : пер. с англ. / С. Бейкер. – СПб. : Амфора, 2008. – 452 с.
41. Задорожній Ю.А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К.: Київський національний ун-т внутрішніх справ, 2008. – 21 с.
42. Задорожній А. «Руська правда» і Римське право: порівняльний аспект // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 1. – С.49-53.
- 43.Задорожній Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї // Право України. – 2010. – № 3. – С. 272-276.
- 44.Задорожній Ю. Роль римського права у процесі становлення та розвитку університетів у країнах Західної Європи // Право України. – 2009. – № 3. – С.153-160.
- 45.Задорожній Ю. Формування інституту позадоговірних зобов'язань у римському праві // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 13. – С.113-117.
- 46.Закорецька Л. Види прав на чужі речі: порівняльний аналіз за римським приватним правом та сучасним цивільним правом // Право України. – 2007. – № 8. – С. 104-107.
- 47.Иванова И. Защита прав лиц, не участвовавших в деле, в римском гражданском процессе // Вестник Моск. ун-та. Сер.11. Право. – 2009. – №1. – С. 81-92.
- 48.Качур В. Природні умови обмеження правосуб'єктності фізичних осіб у Стародавньому Римі // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 8-12.
- 49.Качур В. Соціальні умови обмеження правосуб'єктності фізичних осіб у Стародавньому Римі // Часопис Київського університету права. –

2010. – № 4. – С. 23-27.

50. Качур В. Співвідношення понять «Persona», «Status» і «Caput» у римському праві // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 21-25.

51. Колосова А. Римське приватне право та його вплив на розвиток сучасного цивільного права // Юридична Україна. – 2006. – № 9. – С. 22-25.

52. Кофанов Л. Римская civitas и муниципальное право эпохи Республики // Весник Древней истории. – 2007. – № 3. – С. 101-119.

53. Кофанов Л. Сакральное право и эволюция так называемых «Царских законов» в VIII-VI вв. до н.э. // Весник Древней истории. – 2006. – № 1. – С. 41-71.

54. Кузищин В. Формирование права частной собственности в Римской юриспруденции во II-I вв. до н.э. // Вопросы истории. – 2008. – № 6. – С. 26-36.

55. Лингготт З. Право и юрисдикция в римском праве // Весник древній истории. – 1998. – № 4. – С. 30-36.

56. Майданник Н. Поняття і місце натуральних зобов'язань у приватному праві Стародавньому Риму // Юридична Україна. – 2007. – № 8. – С. 64-69.

57. Михайлюк О. Формування інституту поруки у римському приватному праві // Юридична Україна. – 2005. – № 2. – С. 34-39.

58. Павленко Д. Принцип добросовісності в римському праві та зобов'язальному праві України: порівняльний аналіз // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 4. – С. 129-132.

59. Паракуда О. Виникнення ідеї гарантії як способу забезпечення зобов'язань у римському приватному праві // Наше право. – 2008. – № 4. – С. 16-21.

60. Петрова Л.В., Петренко С.В. До рецепції римського права // Правова держава. – 2002. – С. 426-433.

61. Підпригора О. Захист володіння за римським приватним правом // Право України. – 1999. – № 4. – С. 18-35.

62. Підпригора О. Римське право і майбутнє правової системи України // Вісник академії правових наук України. – 1999. – № 1. – С. 95-103.

63. Піцан О. Відносини творчості та їх правове регулювання у Стародавньому Римі // Адвокат. – 2004. – № 4. – С. 40-42.

64. Прутян Д. Інститут опіки за римським правом та його рецепція в сучасному законодавстві України // Юридический весник. – 2000. – № 4. – С. 145-151.

65. Рабінович С. З історії античного праворозуміння // Юридична Україна. – 2006. – № 10. – С. 6-9.

66. Рабінович С. Нормативні образи «природного»: римське право і сучасність // Вісник академії правових наук України. – 2008. –

67. Рибачок В. Становлення інституту іпотеки та механізму оформлення іпотечних договорів за часів римського права // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С.150- 156.

68. Римське право і сучасність : матеріали Міжнар. наук. конф., 24 трав. 2013 р. / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Півд. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України, Міжнар. гуманіт. ун-т ; [упоряд.: Н. С. Адаховська ; за заг. ред. Є. О. Харитоновна]. – О. : Фенікс, 2013. – 364 с.

69. Римське право та правова культура Європи / ред. А. Дембіньскі, М. Йоньца ; Люблінський католицький ун-т Іоана Павла II, Люблінська школа бізнесу Фундації Розвитку ЛКУ. – Люблін : Видавництво Люблінського католицького ун-ту, 2008. – 141 с.

70. Русу С.Д. Суб'єктний склад деліктних зобов'язань за римським приватним правом та у сучасному цивільному праві України // Юридический весник. – 2004. – № 4. – С.110-116.

71. Северова О. Представництво за римським правом // Юридический весник. – 2000. – № 4. – С.112-115.

72. Сильвестрова Е. Проблемы развития системы источников права в постклассическую эпоху (IV-VI н.э.) // Весник Древней истории. – 2007. – № 4. – С.178-183.

73. Сморгачев А. Источники и характер магистратского права на ауспиции: анализ акта Renuntiatio // Весник древней истории. – 2010. – № 1. – С. 31-49.

74. Соколинський Д. Притримання у римському праві // Вісник Одеського ін-ту внутр. справ. – 2005. – № 3. – С.156-162.

75. Спиченко Н. Правовое положение вольноотпущенника в эпоху Римской империи // Весник Древней истории. – 2006. – № 1. – С. 23-39.

76. Тарнавська А. Правовий та юридичний статус особи у Древньому Римі // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С.199-204.

77. Харитоновна О. Циклічний розвиток європейської цивілізації як чинник рецепції античного права // Середньовічна Європа: погляд з кінця ХХ століття: матеріали міжнародної наукової конференції. – Чернівці, 2000. – С. 12-17.

78. Шаркова І. Добросовісність (bona fides) в системі понять римського приватного права // Юридична Україна. – 2006. – № 12. – С. 56-60.

79. Шаркова І.М. Римське приватне право (казуси добросовісності) : навч. посіб. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака. – К.: НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2013. – 103 с.